

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ

EGZERSİZ FİZYOLOJİSİ

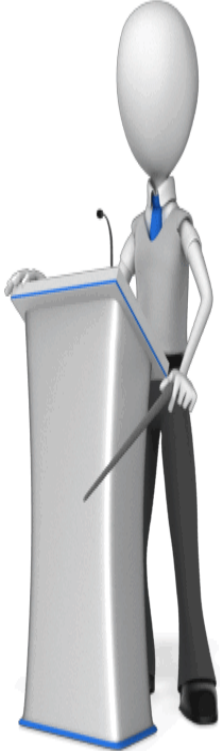
ÜNİTE 1

Egzersiz Fizyolojisine Giriş, hücre, doku, organ ve sistemler ve fonksiyonları

Dr. Öğrt. Üyesi Fırat AKCAN

Egzersiz Fizyolojisi (% 7, ~ 5 soru)

Ders içeriđi

- İnsan vücudunu meydana getiren hücre, doku, organlar ve sistemlerin fonksiyonları.
- İnsan organizmasının fiziksel eforlara kısa ve uzun dönemde uyumu.
- Enerji sistemleri
- Antrenmanın fizyolojik temelleri.
- Egzersiz sonrası toparlanma ve yorgunluk.
- Doping
- Egzersize akut ve kronik uyumlar ve performansın ölçülmesi.

Fizyoloji nedir?

- Fizyoloji; “vücut **fonksiyonlarını** inceleyen ve bir canlının canlı olma özelliğini devam ettirmede rol oynayan bütün yaşamsal fonksiyonların ne olduğunu ve nasıl işlediğini açıklayan bilim dalıdır.

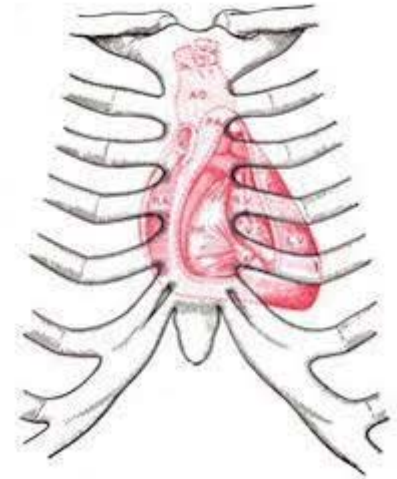
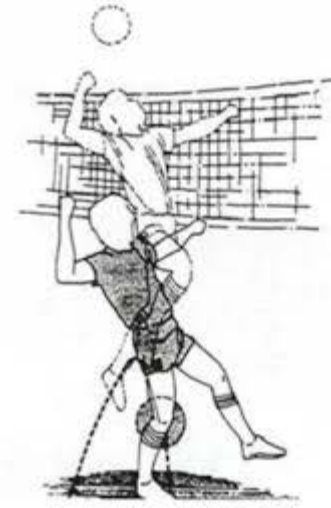
Egzersiz Fizyolojisi nedir?

- Egzersiz fizyolojisi insan organizmasının **kassal** çalışmalara cevabını ve uyumunu, sportif performansı arttırma amacını güden antrenmanların fizyolojik temellerini içeren bir bilim koludur.
- Spor Hekimliğinin konusuna da girmektedir.

Spor Fizyolojisi nedir?

- Spor **fizyolojisi**, spor ve spora özgü problemler, egzersiz fizyolojisi ilkelerine dayandırılarak, spor fizyolojisi çalışmaları ile cevaplandırılmaktadır.

Egzersiz ve Spor Fizyolojisi arasındaki fark nedir?

- Egzersiz fizyolojisi fiziksel aktivitelerin organizmada meydana getirdiği değişiklikleri inceleyip açıklamaya çalışır.
- Spor Fizyolojisi ise performansın optimum düzeye çıkarılabilmesi için gerekli olan fizyolojik mekanizmaları açıklamaya çalışır.

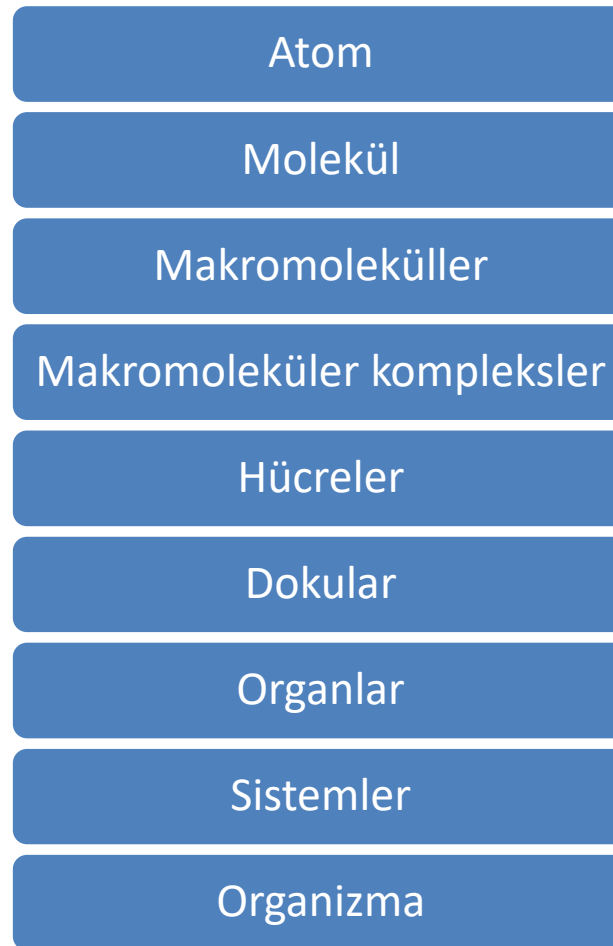

Egzersiz fizyolojisinin cevap aradığı sorular

- Egzersizin organizma üzerindeki akut ve kronik etkileri nelerdir?
- Egzersizde enerji kullanımı ve enerjinin yeniden sentezlenmesinde rol alan süreçler nelerdir?
- Egzersizde beslenme nasıl olmalıdır?
- Farklı ortamlarda Egzersiz Sportif performansı nasıl etkilemektedir?
- Egzersizde ergojenik yardımcıları ve dopingin etkileri nelerdir?
- Egzersizde performans nasıl değerlendirilir?
- Egzersiz planlaması yaparken dikkat edilmesi gereken hususlar nelerdir? vb...

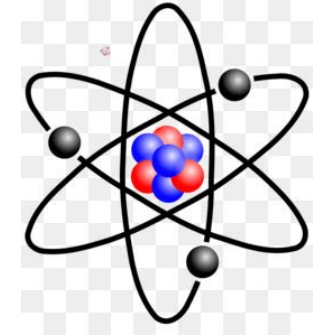
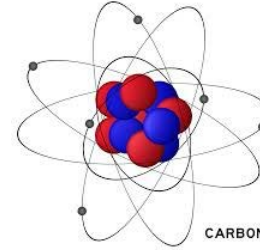
Organizmanın yapısal düzeyi

Organizmadaki elementler

- İnsan vücudunun kütlesinin %99'u sadece 6 elementten(Kimyasal metodlarla daha basit parçacıklara ayrılamayan, aynı cins atomlardan meydana gelen en basit yapıdaki madde) meydana gelir :
- **Oksijen, karbon, hidrojen, azot, kalsiyum ve fosfor.**
  - 1. Oksijen (%65)
  - 2. Karbon (%18)
  - 3. Hidrojen (%10)
  - 4. Azot (%3)
  - 5. Kalsiyum (%1.5)
  - 6. Fosfor (%1.0)
  - 7. Potasyum (%0.35)
  - 8. Sülfür (%0.25)
  - 9. Sodyum (%0.15)
  - 10. Magnezyum (%0.05)
  - 11. Bakır, çinko, selenyum, molibden, flor, klor, iyot, mangan, kobalt, demir (%0.70)
  - 12. Lityum, stronsiyum, alüminyum, silisyum, kurşun, vanadat, arsenik, brom (eser miktarda)
- Bunlardan, karbonhidrat, lipid, protein, vitamin ve su oluşur.

Vücutta Bulunan Moleküllerin Sınıflandırılması.

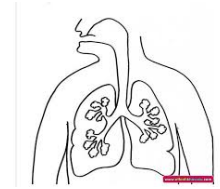
MOLEKÜL	VÜCUT AĞIRLIĞINA GÖRE YÜZDESİ
Su	60
Protein	17
Lipid	15
Madenler (Na ⁺ , K ⁺ , Cl ⁻ , Mg ⁺ , vb.).	5
Diğer bileşik ve Nükleik Asitler	2
Karbonhidratlar	1

Organizmanın Oluşumu

DÜZEY	ÖRNEKLER
ORGANİZMA	İnsan, Hayvan
SİSTEM	İskelet, Dolaşım, Solunum, Hareket vb.
ORGAN	Beyin, Kalp, Akciğer, Mide vb.
DOKU	Epitel, Bağ, Kas vb.
HÜCRE	Kas, Sinir, Kemik, Kan vb.
ORGANEL	Nükleus, Mitakondria, Ribozom vb.
MOLEKÜL	Su, CO ₂ , Glikoz vb.
ATOM	Oksijen, Hidrojen, Karbon

CANLILARIN ORTAK ÖZELLİKLERİ

- **Kendine özgü organizasyonun olması**
  - Hücre-doku-organ-sistem-organizma
- **Metabolizma**
  - Organizmadaki yapım yıkım olaylarıdır. **Anabolizma** yapım, **katabolizma** yıkım işidir. basit moleküllerden büyük moleküllerin yapılmasıdır.
- **Hareket**
- **Büyüme**
- **Üreme**
- **Çevreye Uyum**
- **Solunum**
- **Sindirim**
- **Absorbsiyon (emilim)**
- **Dolaşım**
- **Özümleme (asimilasyon)**

Canlılığın devamı için gerekli faktörler

- Su
- Besinler
- Oksijen
- Isı
- Basınç

Hücre

- *Hücre organizmanın **canlı ve en küçük yapısal ve fonksiyonel** ünitesi olarak tanımlanır.*
- *Hücreyi oluşturan farklı maddelerin tümüne “**protoplasma**”, içini tamamen dolduran ve jele benzeyen sıvıya “**sitoplazma**” denir.*
- Hücrenin yapısı genelde iki başlık altında incelenir;
  - a) kimyasal yapı,
  - b) fiziksel yapı.

Hücrenin Kimyasal Yapısı

- **Su**

- Hücrenin yapısının %75-90'ı sudur (sitoplazma).
- Protein, karbonhidrat, lipit ve inorganik maddeler barındırır.
- Dış çevreden maddeyi alır, kullanır ve enerjiye dönüştürebilir.
- Ayrıca yeni maddelerde sitoplazmada sentezlenebilir.

Hücrenin Kimyasal Yapısı

- **Hücre içi ve Hücre Dışı Sıvıları**
  - İnsan vücut ağırlığının yaklaşık olarak % 60 sudan oluşur.
  - **Total vücut sıvısı**
    - Intrasevüller (hücre içi) sıvı % 60,
    - Extrasevüller (hücre dışı) sıvı % 40
  - **Extrasevüller Sıvı:** Total vücut sıvısının %40'ını oluşturur. Extrasevüller sıvı 3 ayrı çeşit sıvı içerir.
    - Lenf %1
    - Kan plazması %24
    - İnterstitiyel (hücreler arası) sıvı (doku sıvı) %75

Hücrenin Kimyasal Yapısı

- **Oksijen ve Karbondioksit**

- O_2 solunumla alınır, kan yoluyla hücreye taşınır ve enerjiyi açığa çıkarmada kullanılır, oluşan karbondioksit (CO_2) ise yine kan vasıtasıyla akciğere taşınır ve dışarı atılır.

- **İnorganik Bileşikler**

- İnorganik maddeler sınıfında olan madenlerin (metallerin) çoğu iyon formunda bulunurlar (Na^+ , K^+ , Ca^{++} , Mg^{++} , Cl^- gibi).
- Bunlar asit, baz ve tuzlardır. Hücre sıvısında erimiş yani iyonlaşmış haldedirler ve **(+) yük taşıyanlara katyon, (-) yük taşıyanlara anyon** adı verilir.
- Su ve mineraller hücrenin inorganik sınıfını teşkil ederler.

Hücrenin Kimyasal Yapısı

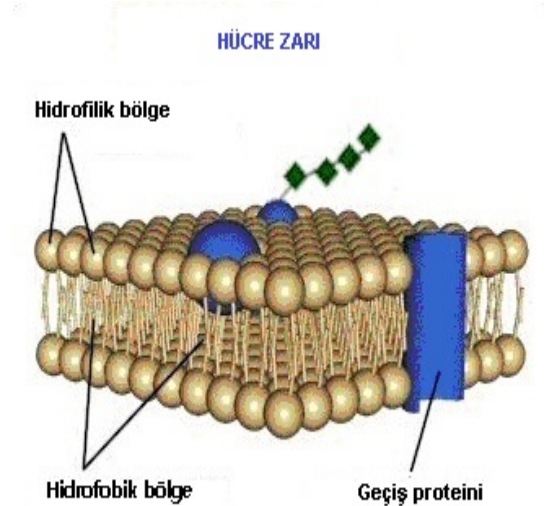
- **Karbonhidratlar**
  - Enerjinin önemli bir bölümü karbonhidratlardan sağlanmaktadır.
- **Lipitler**
  - Hücrede bulunan lipitler kimyasal açıdan 3'e ayrılır. Nötral yağlar, fosfolipitler ve kolesterol. Lipitler enerji kaynağı olarak kullanılır ve hücrenin fiziksel yapısına da katkıda bulunurlar.
- **Proteinler**
  - Hücre yapısının yapı taşlarıdır. Hücre ve organellere biçim verirler. Hücrede kimyasal reaksiyonların çoğu (sentez-yıkım) protein ile katalize edilirler.

Hücrenin fiziksel yapısı

Organel	Yapısı	Fonksiyonu
Hücre zarı	Protein ve lipid moleküllerince yapılmıştır.	Dış çevreden koruma, madde alış verişini sağlama.
Endoplazmik retikulum	Kanal ve borucuklar şeklinde membrana bağlı ağ	Madde taşınımı, depolanma, lipid ve protein sentezi, kimyasal reaksiyonlar için yüzey sağlar.
Ribozom	Protein ve RNA moleküllerinden oluşur.	Protein sentezi.
Golgi Kompleksi	Yassı zarlı kesecikler	Salgilama, protein moleküllerini paketlenme.
Mitokondri	İç bölmeleri zarlı keseler	ATP sentezi
Lizozom	Zarlı kesecikler	Madde ve mikrop sindirimi
Sentriol	İki adet çubuk şeklinde zarsız yapı	Hücre bölünmesi- üremesi esnasında kromozom dağılımı.
Nükleus	Protein ve RNA moleküllerinden oluşur.	Ribozomları yapar, hücre faaliyetlerini kontrol eder.

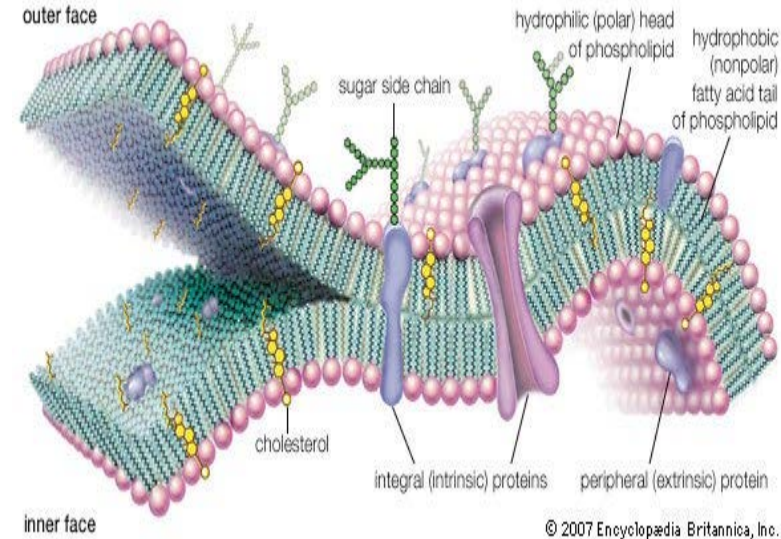
HÜCRE ZARI YAPISI VE FONKSİYONLARI

- Fosfolipid moleküllerinin suyu seven (**hidrofilik**) kısımları zarın dışı bakan ve sitoplazmik yönünde yerleşmiş iken suyu sevmeyen (**hidrofobik**) kuyruk kısımları ise orta bölgeye yöneliktir.

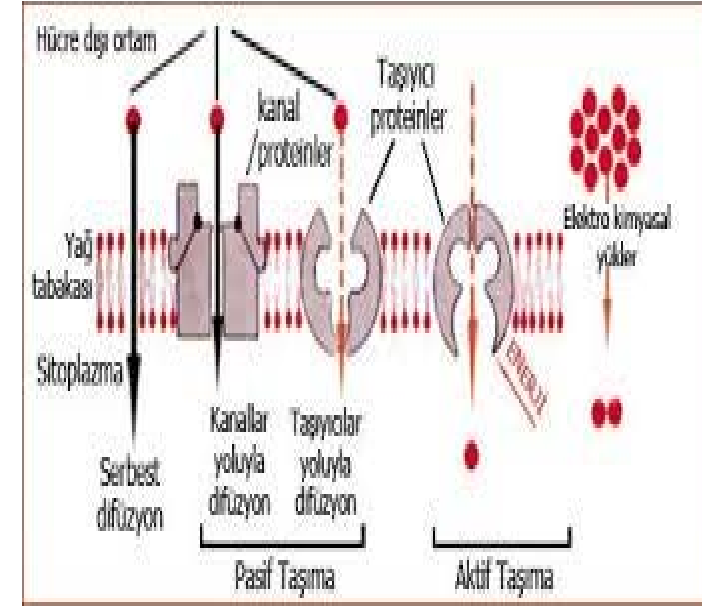
HÜCRE ZARI YAPISI VE FONKSİYONLARI

- Protein molekülleri ise; çift katlı fosfolipid yapının ya dışında, ya bu yapıyı bir baştan bir başa kateder durumda, ya da bu yapının içine gömülü şekilde yerleşmiştir.

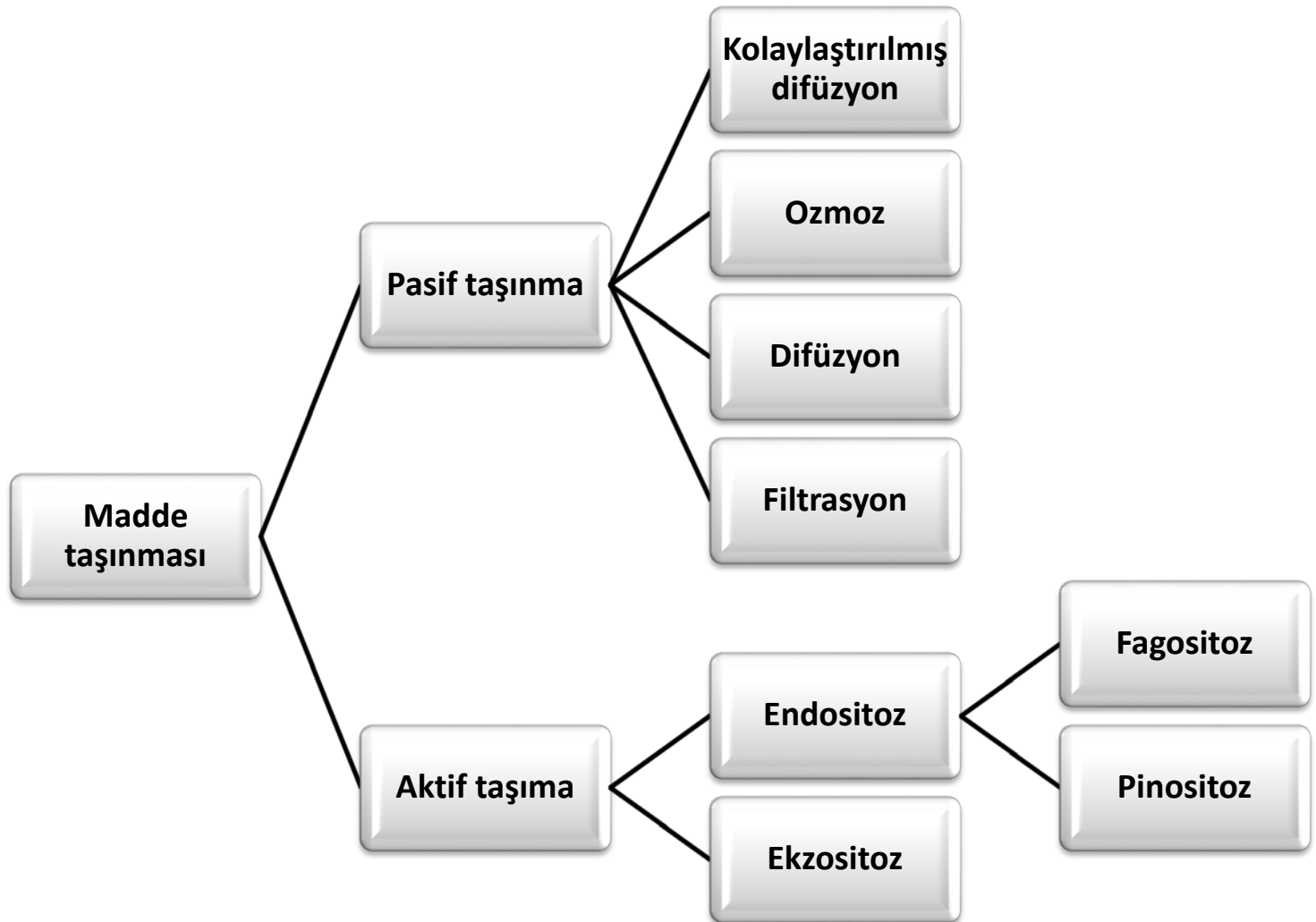

HÜCRE ZARI YAPISI VE FONKSİYONLARI

- Hücre zarının en önemli görevi hücreyi dış ortamdan ayırmak ve hücreye madde giriş ve çıkışını **kontrol** etmektir.
- Böylece maddelerin, özellikle hücre içine kolayca girişine izin verilmemektedir. Hücre zarının bu özelliği "**seçici geçirgenlik**" olarak tanımlanmaktadır

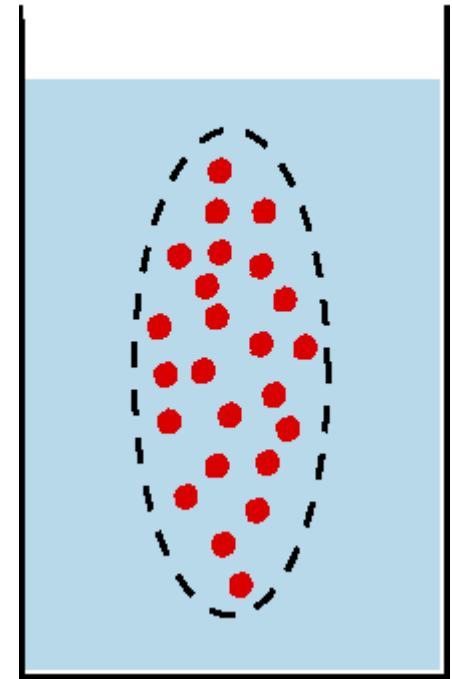

HÜCRE ZARINDA MADDE TAŞINMA YOLLARI

Pasif Taşınma Sistemi

- Bu yolla madde taşınması sırasında hücre enerji harcamaz.
- Moleküller veya atomlar **konsantrasyonlarının** yüksek olduğu taraftan düşük olduğu tarafa doğru sahip oldukları kinetik enerji ile **difüzyona** (yayılma) uğrarlar.

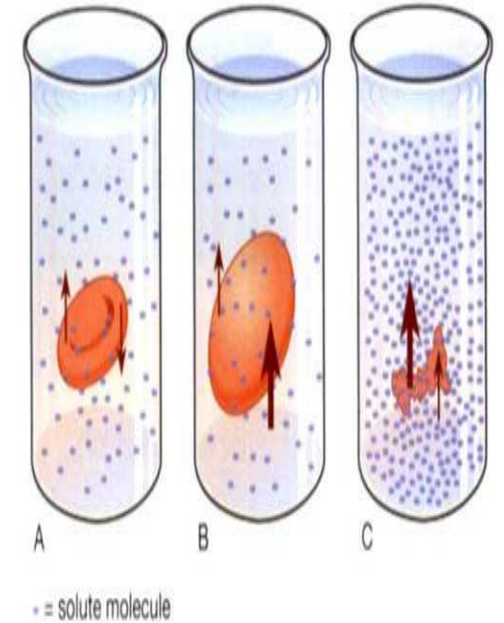

Pasif Taşınma Sistemi

- **Difüzyon:** Maddenin çok yoğun olduğu ortamdan az yoğun olduğu ortama doğru doğal geçişidir.
- **Osmosis:** Hücre zarından su moleküllerinin net geçişidir.
- **Filtrasyon:** Hidrostatik basınca (su basıncına) bağlı olarak su ve madde geçişinin sağlanmasıdır.
- **Kolaylaştırılmış Difüzyon:** Burada taşıyıcı bir madde, taşınacak molekülü alır ve hücre zarından geçişini sağlar.

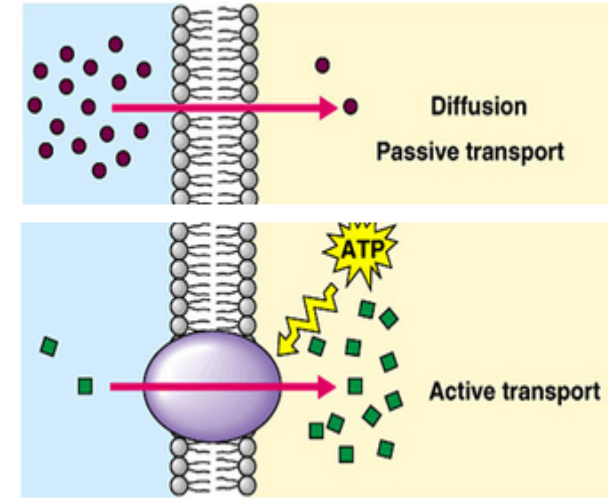
Ozmoz

- **İzotonik** iki çözeltide çözünmüş parçacık sayısı ve su konsantrasyonu birbirlerine eşittir.
- **Hipertonik** çözelti, bir diğer çözeltiye göre daha fazla çözünmüş parçacık sayısına, daha düşük su konsantrasyonuna sahiptir.
- **Hipotonik** çözelti ise bir diğer çözeltiye göre daha az çözünmüş parçacık, daha yüksek su konsantrasyonuna sahiptir.
- Su molekülleri hipotonik çözeltilerden hipertonik çözeltilere doğru hareket eder.

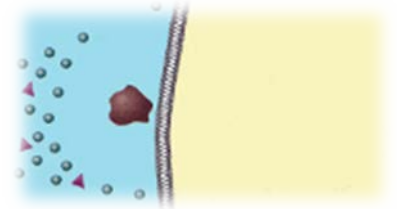
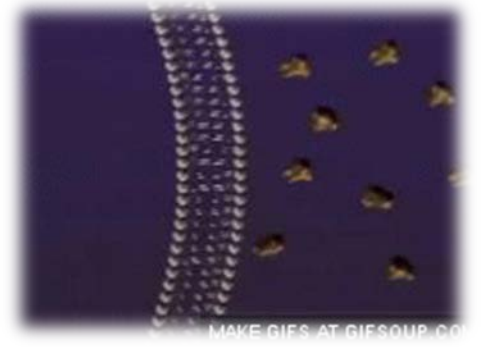
Aktif taşıma sistemi

- Maddenin hücre zarından taşınması sırasında, hücre zarının aktif olarak rol oynadığı ve enerji harcamasının yapıldığı taşıma yollarıdır. İki temel gruba ayrılır.
- Birincisi **aktif taşıma** diğeri ise **endositoz** ve **ekzositoz**dur.

Endositoz ve Ekzositoz

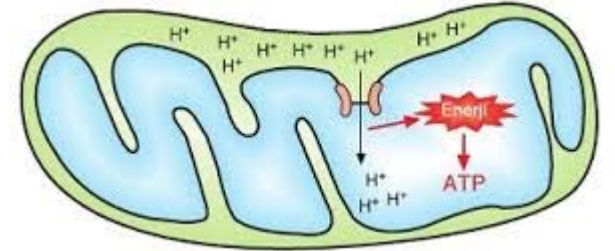
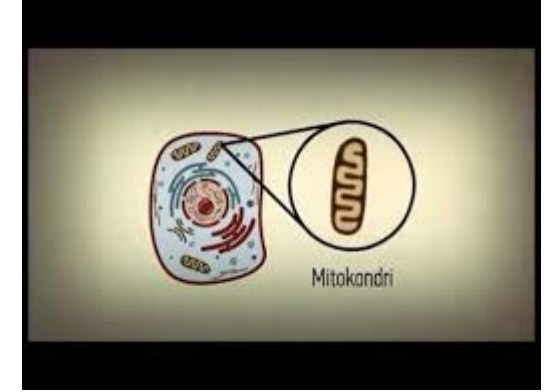
- Bir seferde çok miktarda maddenin **hücre içine** (**endositoz**) veya **dışına** (**ekzositoz**) kitle halinde taşınmasıdır.
- Hücre zarında oluşan bir seri değişikliklerle taşınacak maddeler zara bağlı veziküller (kesecikler) içine alınarak hücre içine veya dışına verilmektedir.
- Endositoz ile **sıvıların** hücre içine alınmasına **pinositoz** (içme), **katı maddelerin** (bakteri gibi) hücre içine alınmasına ise **fagositoz** (yeme) adı verilmektedir.

ORGANELLER

- **Mitokondri**

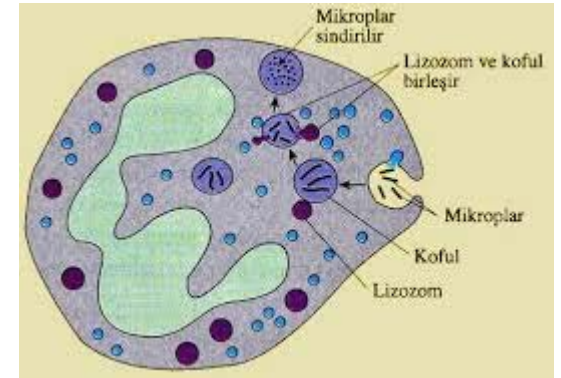
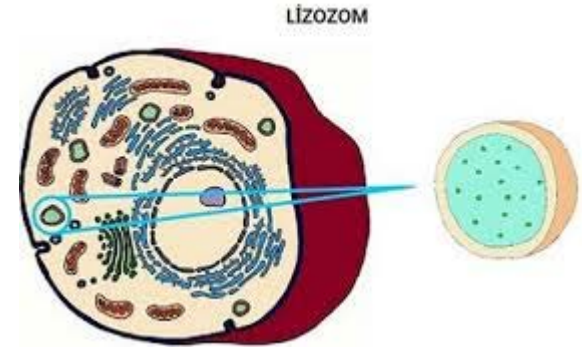
- Şekli sosise benzeyen, çift katlı zar ile çevrili yapılardır.
- Besinlerle alınan, şekerler ve yağlar gibi maddelerin son ürün olarak CO_2 ve H_2O 'ya kadar yıkılarak **ATP** (adenozin trifosfat) sentezinin yapıldığı organellerdir.
- Bu nedenle mitokondriler hücrelerin **güç kaynağını** oluşturmaktadırlar.

ORGANELLER

- **Lizozom**

- Yuvarlak, zarla çevrili, içlerinde hidrolitik (eritici) enzimleri içerirler.
- Hücrenin sindirim görevini üstlenmiş olan yapılardır.
- Hücre için fazla ve zararlı yapıları ortadan kaldırır.

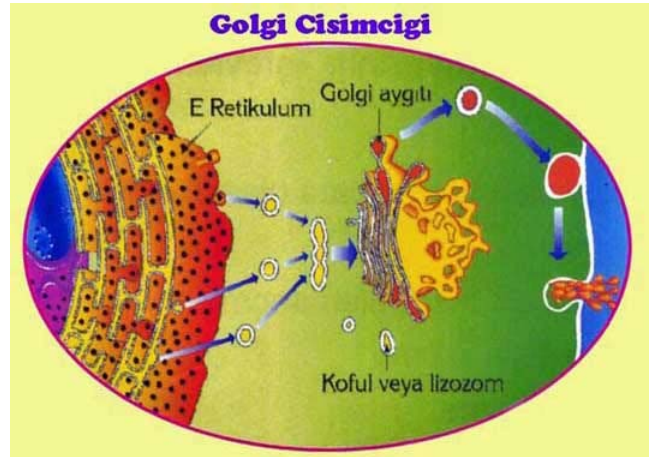
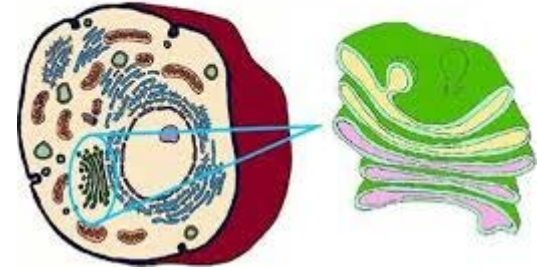

ORGANELLER

- **Golgi Kompleksi**

- Zar yapısında çok sayıda tübül ve veziküllerden (kesecik) oluşmaktadır.
- Hücre içinde sentezi yapılan çok çeşitli moleküllerin (hormonlar, enzimler gibi) son şekillerinin verilip paketlenildiği ve hücre dışına gönderildiği yapıdır.
- Özellikle aktif salgılama yapan hücrelerde sayıları daha fazladır.

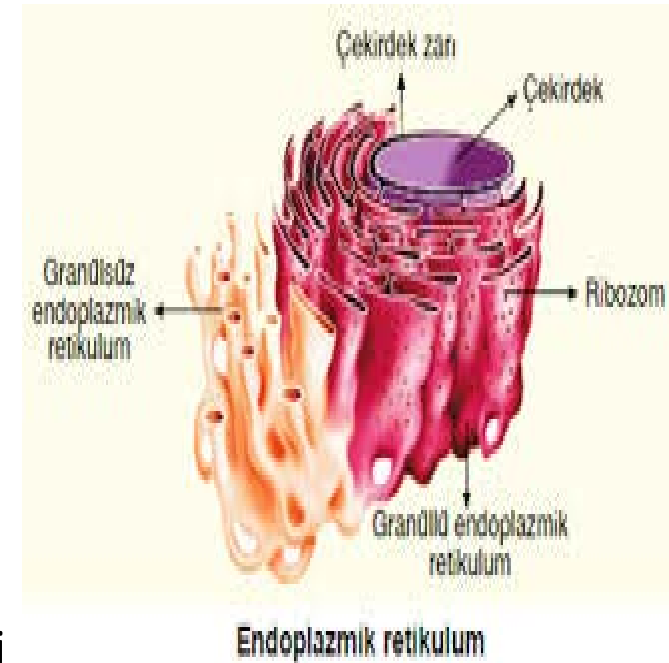
GOLGİ AYGITI

ORGANELLER

- **Endoplazmik Retikulum**

- Zar yapısında kanallar sistemidir.
- Bu kanallar sisteminin bir kısmında ribozom adı verilen granüllü yapılar bulunur ve **granüllü endoplazmik retikulum** adını alır.
- Ribozom taşımayan bölümü **düz endoplazmik retikulum** olarak adlandırılmaktadır.
- Granüllü endoplazmik retikulumda **protein** sentezi, düz endoplazmik retikulum da ise çeşitli **steroid hormonlar** ve **yağ** sentezi yapılmaktadır.

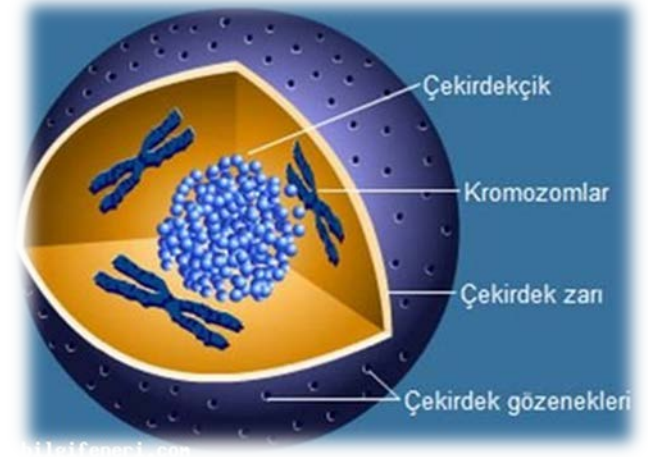

ORGANELLER

- **Nükleus (Çekirdek)**

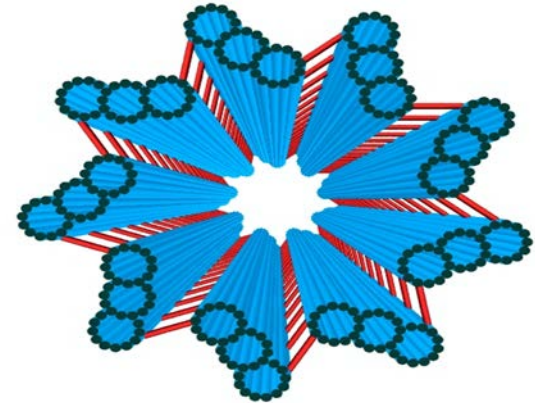
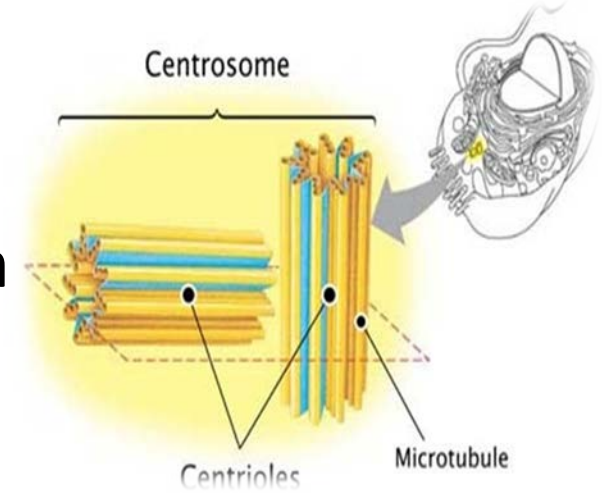
- Bölünme yeteneğindeki hücrelerde bulunur ve iki katlı zar ile çevrilidir.
- İçinde nükleolus (çekirdekçik) ve hücrenin genetik materyali bulunmaktadır.
- Nükleus içinde bulunan kromozomlar DNA (deoksiribonükleik asit) moleküllerinden oluşmuştur ve genetik bilgiyi taşımaktadır.

ORGANELLER

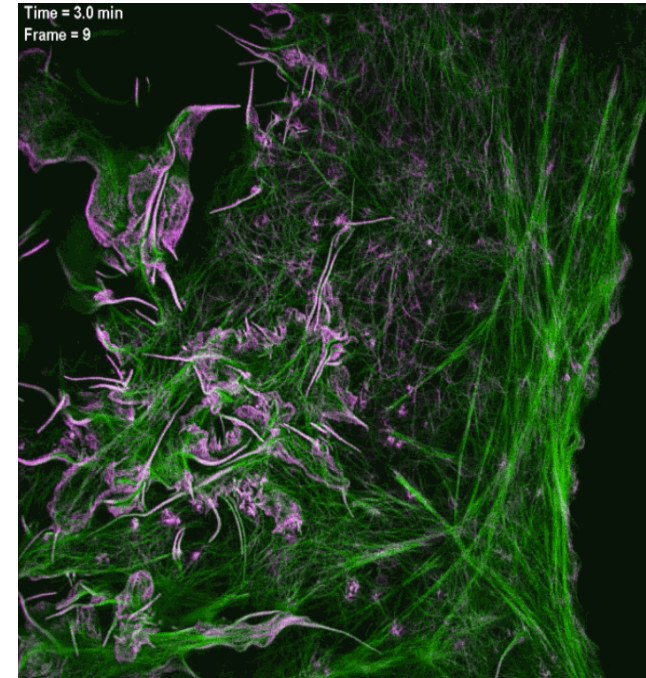
- **Sentrozomlar**

- Hücre bölünmesinde görev alan bir organeldir.
- **Nöronlarda, çizgili kas hücrelerinde ve olgun yumurtalarda görünmezler.**

ORGANELLER

- Sitoplazmada organellere ilaveten protein yapısında mikroflament (ince lifler) ve mikrotübül (tüpçükler) adı verilen uzun ve sert yapılar bulunmaktadır.
- Mikrotübül ve mikroflamentlerin hücrenin iskeletini oluşturduğu, hücrelerin şeklinin korunmasında, hücre bölünmesinde ve hücre hareketlerinde önemli rol oynadıkları kabul edilmektedir.

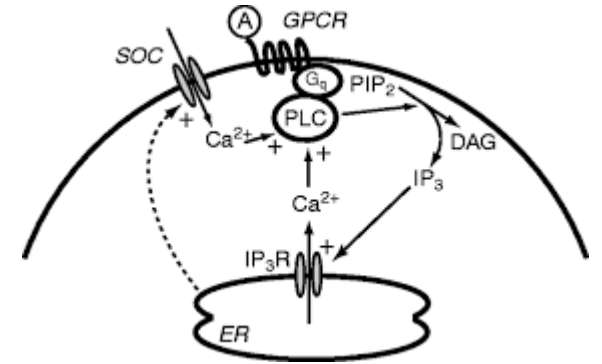

Hücre İçi Haberci Sistemleri

- İki temel hücre haberci sistemi vardır. Bunlar;
  - **CAMP (siklik adenozin monofosfat) sistemi**
    - Hücresel olayların hızını kontrol eder.
  - **Kalsiyum haberci sistemi;**
    - Ca^{+} iyonları hücre içi haberci görevi görürler.
      - Kalmodulin yolu
        - » Ca^{+} kalmoduline bağlanınca hücrelerin ve hücrelerle alt birimlerinin haberleşmesi sağlanır.
      - C kinaz yolu
        - » C- Kinazlar ise aktiviteleri için kalsiyuma ihtiyaç duyan kinazlardır.

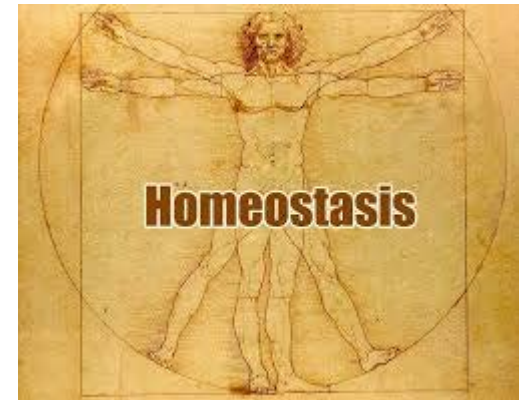
Hücresel Reseptörler

- Hücre zarında ve bazı hücrelerde de hücre çekirdeğinde bulunan reseptörler, hücre içine ve dışına madde giriş çıkışının kontrolünü sağlayan özel yapılardır.

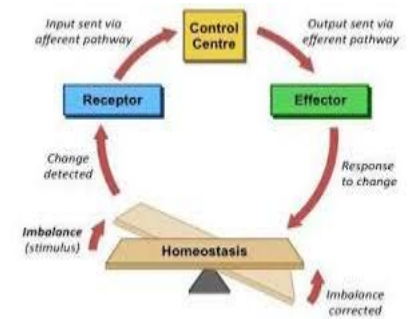
HOMEOSTASIS

- Hayatın devamı için canlının iç ortamının değişmez tutulmasına **homeostasis** denir.
- İç ortamın dengede tutulması gereken faktörler ise şunlardır;
  - O₂-CO₂ yoğunluğu
  - pH
  - Madde yoğunluğu
  - Kan volümü
  - Kan glikoz düzeyi
  - Vücut ısısı.

HOMEOSTASIS

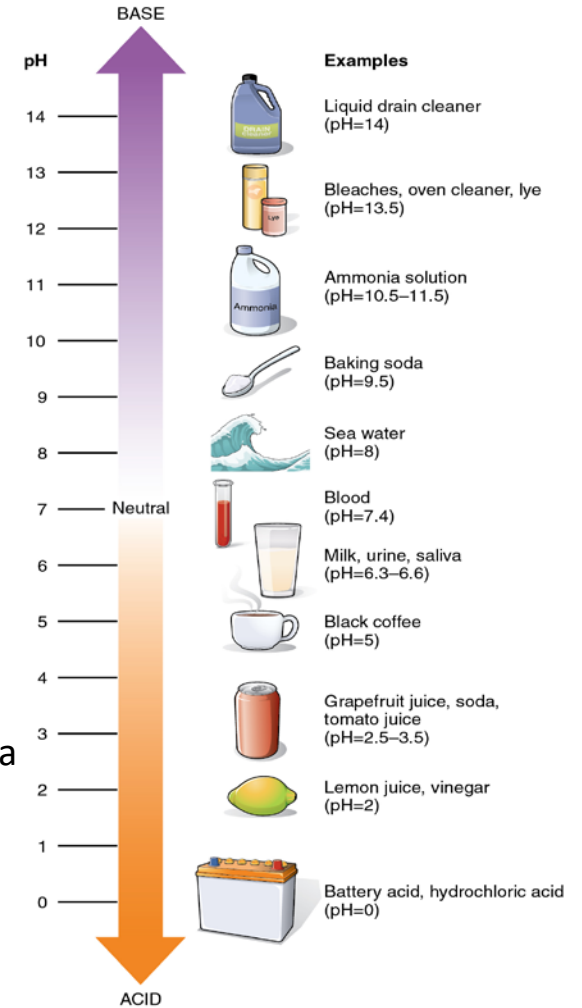
- İç ortamın dengesi istirahat şartlarında h **homeostasis** olarak adlandırılırsa da, egzersizde oluşan dengeye **steady state** (kararlı denge) demek daha doğrudur.
- Homeostasisin sağlanması; sinir sisteminin ve endokrin sistemin yönlendirmeleriyle tüm sistemlerdeki gerekli düzenlemelerin yapılması ile gerçekleşmektedir.

HOMEOSTASIS

- **PH'ın Dengede Tutulması**

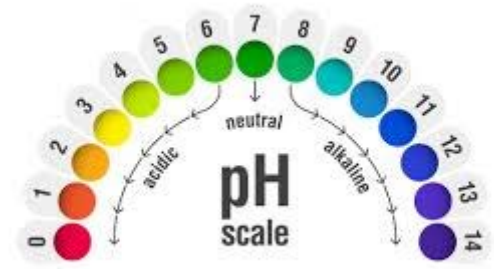
- PH hidrojen iyonu konsantrasyonunun negatif logaritmasıdır. H^+ (hidrojen) ve OH^- (hidroksil) iyonlarının yoğunluğuna bağlıdır.
- PH ölçüsü 0- 14 arasındadır.
- PH'ın 7.0 olması H^+ ve OH^- iyonları yoğunluğunun eşit olduğunu gösterir.
- Eğer bir çözelti çok fazla H^+ iyonu içeriyorsa PH 7.0 'dan azdır ve asit olarak nitelendirilir.
- Tersi durumlarda ise yani PH 7.0 'dan fazla olursa çözelti baz (alka) olarak nitelendirilir.

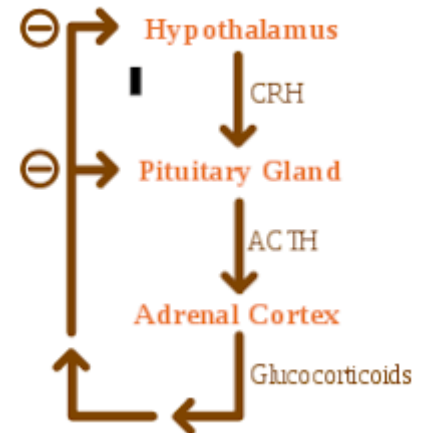
HOMEOSTASIS

- Suyun PH'ı (7.0) nötr iken,
- İnsan kanı 7.4,
- İdrar 6,2,
- Sodyum bikarbonat (HCO_3) 8.4,
- Süt 6.6'dır.
- PH'ın dengede tutulması için tampon sistemler görev yaparlar. Bunlar;
  - **hemoglobin, bikarbonat ve fosfat tampon** sistemlerdir.
  - Ayrıca böbrekler ve solunum sistemi asit-baz dengesini düzenleme görevlerini de üstlenirler.

HOMEOSTASIS

- **Negatif Feedback (geri bildirim-besleme) Mekanizması:**
  - İnsan organizmasında binlerce kontrol sistemi vardır. Bunların bazıları organların belirli bölgelerini kontrol ederken, bazıları da organlar arası ilişkiyi düzenlerler.
  - Kontrol sistemlerinin çoğu negatif feedback ilkesine göre çalışırlar.

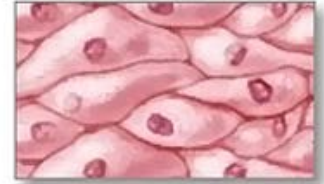
Doku fizyolojisi

- Fonksiyonu ve diğer hücrelerden farklılıkları aynı olan, özdeş hücreler topluluğuna doku denir.
- Temel olarak 4 tip doku vardır:
  1. Epitel doku
  2. Bağ (konnektif) dokusu
  3. Kas dokusu
  4. Sinir dokusu

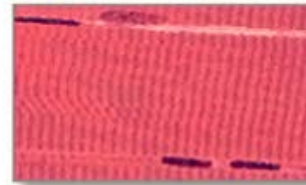
Dört Temel Doku Çeşidi

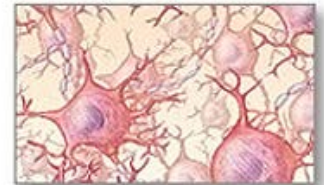
Bağ dokusu

Epitel doku

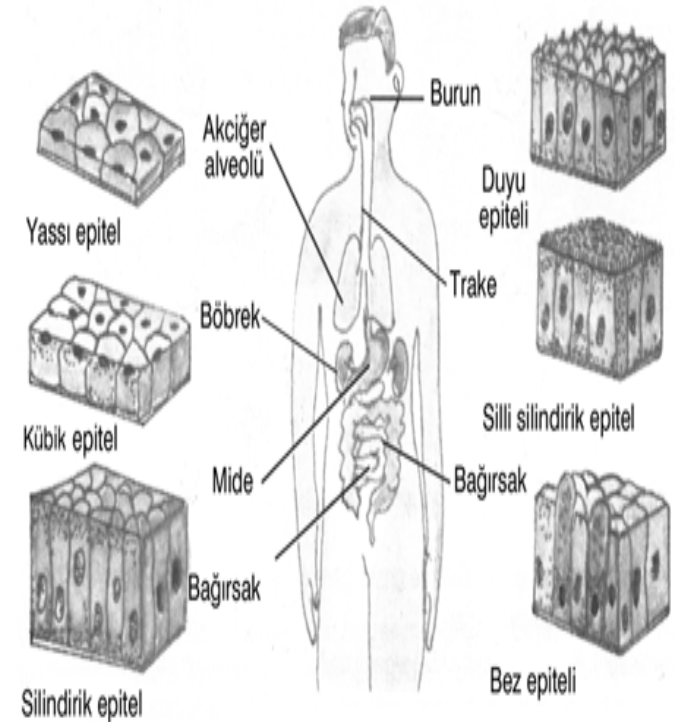
Kas dokusu

Sinir dokusu

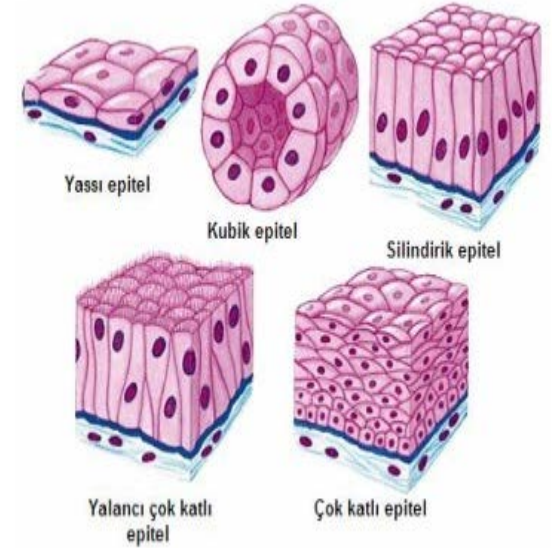
1. Epitel doku

- Epitel dokular, vücudun dış ve iç yüzeylerini kaplarlar ve salgı bezlerinin en önemli fonksiyonel parçası olarak hizmet ederler.
- Epitel doku tipleri;
  1. Örtü epiteli
  2. Salgı epiteli
  3. Duyu epiteli

Örtü Epiteli

- Fonksiyonları;
  - Koruma (örn; deri)
  - Salgı (örn; böbrek epiteli)

Derinin fonksiyonları:

- Koruma
- Vücut ısınıı ayarlama
- Boşaltım
- Sentez
- Duyuları algılama
- Derinin rengi

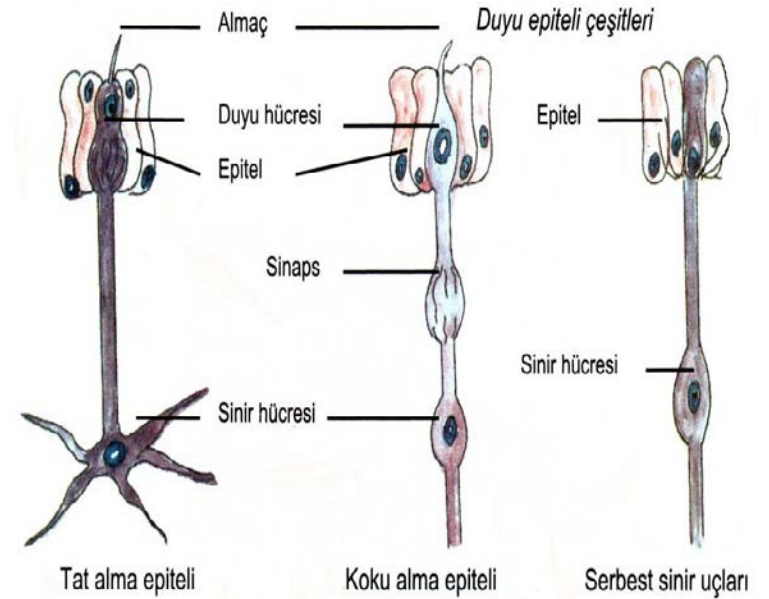
Salgı epiteli

- Özellikleri;
  - Bazı maddelerin üretilmesini ve iletilmesini sağlarlar.
  - Ürettikleri salgıların vücut tarafından kullanılan veya atılan salgılar olmasına göre, iki tip salgı bezi vardır;
    - Ekzokrin bezler (dış salgı bezi)
    - Endokrin (iç salgı bezi)

Salgı Bezleri		
Endokrin Bezler	Karma Bezler	Ekzokrin Bezler
Hipofiz	Karaciğer	Tükürük
Tiroit	Pankreas	Ter
Paratiroid	Eşey	Gözyaşı
Böbrek üstü	Mide	Süt
Epifiz	İnce bağırsak	
Timüs		

Duyu epiteli

- Duyu epiteli; özel uyarınları alabilme ve iletebilme kabiliyeti olan epitel hücrelerinden oluşur.
- Bunların; tat, koku, duyma ve görme için özel duyu algılama hücreleri vardır.

BAĞ VE DESTEK DOKU

- Bağ ve destek dokuları vücudun her tarafına yayılmış ve bir çok değişik görevleri vardır.
- Öz bağ**, hücreler ve dokular arası boşluğu doldurmaktadırlar. **Kemikler, kıkırdaklar ve tendonlar** vücudun iskelesini oluştururlar. **Yağ dokusu** enerji depolanması yanı sıra farklı roller de üstlenebilmektedir. **Kan dokusu** ise vücut için hayati maddelerin tüm vücutta taşınmasını sağlayarak kilit bir önem taşımaktadır.

BAĞ VE DESTEK DOKU

- **Başlıca görevleri;**

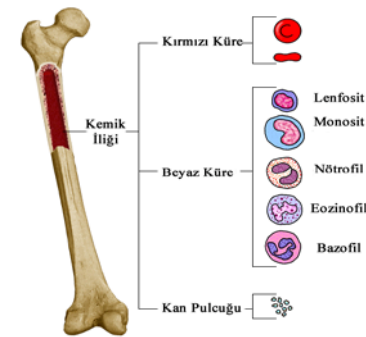
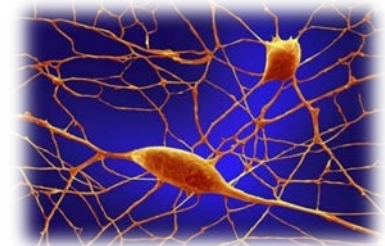
1. Diğer dokuları ve organları **bir arada** tutmayı, bağlamayı sağlar. Böylelikle organların **şekillenmesi** ve sistemlerin **organizasyonu** gerçekleşir.
2. Kan damarlarından zengin olduğu için aralarını doldurduğu doku ve organların **beslenmesini** ve metabolizma artıklarının **uzaklaştırılmasını** sağlar. Vücudun **sıvı regülasyonunda** iş görür
3. Doku yaralanmalarında çoğalarak rejenerasyon veya nedbe (sikatri) dokusuyla **tamiri** sağlar.

BAĞ VE DESTEK DOKU

- **Başlıca görevleri;**

4. Bazı hücreleri sayesinde organizmanın hücresel (fagositoz) ve humoral (bağışıklık maddeleri) yollarla **savunulmasında** iş görür.
5. Organlara giren ve çıkan sinirlerde bağ doku aracılığıyla girdiği-çıktığı için organların **innervasyonunda** (uyarılmasında)da (sinirler yoluyla çalışmasında) aracı olmaktadır.
6. Kemik doku özellikle kemik iliğinde **kan üretimi** yapmak suretiyle çok hayati bir rol üstlenmektedir

VÜCUT SİSTEMLERİNİN SINIFLANDIRILMASI

Vücut sistemleri

- Deri- kabuk sistemi
- Dolaşım sistemi
- Hormonal (endokrin) sistem
- Sindirim sistemi
- Hareket sistemi
- Sinir sistemi
- Solunum sistemi
- Boşaltım sistemi
- Üreme sistemi

Deri - Kabuk Sistemi

- Vücudu örten deri, saç, tırnak, ter ve yağ bezlerinden oluşur.
  - **Deri - Kabuk Sisteminin İşlevleri**
    - Vücudu dış etkenlerden korur.
    - Vücudun ısını düzenlemeye yardım eder.
    - Isı, basınç ve ağrı gibi kimyasal uyarıların alınmasını ve algılanmasını
    - sağlar.
    - Zararlı ışınların vücuda girmesini azaltır veya engeller.
    - Hassas dokuları dış etkilere korur.

Hareket Sistemi

- **İskelet Sistemi**

- Hareket sisteminin temelini iskelet sistemi oluşturur. Vücudun kemik, kıkırdak ve eklemlerinden oluşur.
- **İskelet Sisteminin İşlevleri**
  - Kırmızı kan hücrelerinin oluşumu
  - Kaldıraç sistemi vücuda hareket sağlar
  - Vücuda yapısal sistem-destek sağlanması
  - Kalsiyum ve fosfor gibi minerallerin depolanması
- **Egzersiz ve Spor İle ilişkisi**
  - Kırmızı kan hücresi üretimi sayesinde aerobik dayanıklılık performansını olumlu etkiler.
  - Güçlü kemik yapısı atletik performansı olumlu etkiler.
  - Vücut bölümlerinin hareket etmesine ve kasların kasılması-na izin verilir
  - Vücut pozisyonu ve hareketleri için destek sağlanır.
  - Güçlü kemik sağlığı ve normal fonksiyon için gereklidir.

Hareket Sistemi

- **Kas Sistemi**

- İskelet sisteminin hareket etmesini sağlayan sistemdir. Organizmanın çizgili, düz ve kalp kasları bu sistemi oluşturur.

- **Kas Sisteminin İşlevleri**

- İskelet sisteminin hareketini sağlar.
    - Vücuda şekil verir ve postürü (vücudun duruşunu) sağlar.
    - Vücudun ısı üretimini sağlar.

Dolaşım Sistemi

- Vücudun taşıyıcı sistemidir. Kalp, kan ve damarlar bu sistemi oluşturur.
  - **Dolaşım Sisteminin İşlevleri**
    - İnsan vücudunun en küçük birimi olan hücrelere oksijen ve besin maddeleri götürür.
    - Metabolizma atıklarını ve karbondioksiti uzaklaştırır.
    - Hormonların bütün vücuda dağılımını sağlar.
    - Asit-baz dengesini sağlar ve vücudu hastalıklardan korur.
    - Vücut sıcaklığının belli değerler arasında tutulmasını sağlar ve vücudun koruma fonksiyonlarını yerine getirir.

Dolaşım Sistemi

- **Lenfatik Sistem**

- İkinci bir dolaşım sistemi olarak tanımlanabilecek olan lenf sistemi, yapı itibarıyla
- dolaşım sisteminden farklıdır.
- Dolaşım sisteminin alt grubudur. Lenf, lenf düğümleri, lenf damarları, lenf sıvısı ve
- lenf bezlerinden oluşur. Lenf içerisinde lökositler (özellikle de lenfositler) bulunur.
- Ancak eritrosit bulunmaz.
- **Lenfatik Sistemin İşlevleri**
  - Protein ve plazmanın dolaşım sistemine geri dönüşünü sağlar.
  - Kanı süzer.
  - Beyaz kan hücrelerini üretir.
  - Yağları sindirim sisteminden dolaşım sistemine taşır.
  - Vücudu hastalıklara karşı korur.

Sinir Sistemi

- Vücudun diğer sistemlerinin aktivitelerini koordine eder. Bu koordinasyon sonucunda vücut fonksiyonları düzgün bir şekilde işler (ör. beyin, omurilik...).
- **Sinir Sisteminin İşlevleri**
  - Dış dünya ile vücut arasında bağlantı kurar.
  - Vücuttan ya da dış ortamdan aldığı bir uyarıyı değerlendirir ve ona cevap verir.

Endokrin (Hormonal) sistem

- Sinir sistemi ile birlikte vücudun işleyişini düzenler.
- Bunu salgıladığı hormonlar aracılığıyla yapar.
- Önemli endokrin bezler:
  - Hipofiz bezi
  - Troid bezi
  - Paratroid bez
  - Pankreas
  - Böbrek üstü bezler
  - Gonadlar (yumurtalıklar ve testisler).

Önemli hormonlar ve işlevleri

Adiponektin	Yağ asidi metabolizmasını ve glukozu düzenler	Östrojen	Kadınlarda ikincil cinsiyet özelliklerinin Ort. Çıkması
Aldosteron	Böbreklerden Na⁺ tutulumu K⁺ atılımı	Testosteron	Erkeklerde ikincil cinsiyet özelliklerinin gelişmes
Kalsitonin	Plazma kalsiyum düzeyini arttırır.	İnsülin	Kan şeker seviyesini düşürür hücrelerin şeker kullanımlarını sağlar.
Kortizol	Kan şeker seviyesini arttırır.	Glukagon	Kan şeker seviyesini yükseltir.
Epinefrin-nörepinefrin	Sempatik sinir sistemi aktivitesini güçlendirir	Growth (büyüme) hormon	Yumuşak doku ve kemik gelişimi için gereklidir, Protein anabolizması, yağ taşınması.
Eritropoetin	Kemik iliğinden eritrosit yapımını uyarır.	Leptin	İştah ve metabolizmanın beyinde düzenlemesini destekler

Solunum Sistemi

- Havanın akciğere ulaşımına kadar olan geçiş yolları bu sistemi meydana getirir (Burun, ağız, yutak, gırtlak, soluk borusu, bronşlar, akciğer, bronşçuk ve hava kesecikleridir.).
- **Solunum Sisteminin İşlevleri**
  - Solunum yolu, vücut hücrelerinin ihtiyacı olan oksijeni (O_2) dış ortamdan alıp kana verir.
  - Hücrelerde oluşan karbondioksitin (CO_2) kandan alınarak dış ortama verilmesini gerçekleştirir.
  - Asit-baz dengesinin sağlanmasına yardımcı olur.

Sindirim Sistemi

- Sindirim sistemi ağızdan başlar, yutak, yemek borusu, mide, ince ve kalın bağırsak, rektum ve anüste sonlanır. Pankreas, karaciğer ve safra kesesi sindirime yardımcı organlardır.
- **Sindirim Sisteminin İşlevleri**
  - Besinlerin alınmasını sağlar.
  - Besinlerin emilebilecek ve hücrelere dağıtılabilecek basit maddelere
  - dönüştürmesini sağlar.
  - Gereksiz ya da atık maddelerin vücuttan uzaklaştırılmasını sağlar.

Boşaltım Sistemi

- Böbrekler, üreterler, mesane ve üretradan oluşur.
- **Boşaltım Sisteminin İşlevleri**
  - Vücut için fazla ve yararsız olan atık maddelerin vücuttan atılmasını sağlar.
  - İdrar oluşumunu ve idrarın vücuttan atılmasını sağlar.
  - Asit ve baz dengesinin sağlanmasına yardım eder.

Üreme Sistemi

- Üreme işlevini yerine getiren organlardan meydana gelir. Erkeklerde testis, spermi; bayanlarda ise ovaryum, yumurtayı üretir.
- **Üreme sisteminin işlevleri**
  - Nesillerin devam etmesi için gerekli sistemdir.

Özet

- Egzersiz fizyolojisi insan organizmasının kassal çalışmalara cevabını ve uyumunu, sportif performansı arttırma amacını güden antrenmanların fizyolojik temellerini içeren bir bilim koludur.
- **Organizmanın yapısal düzeyi**
  - Atom
  - Molekül
  - Makromoleküller
  - Makromoleküler kompleksler
  - Hücreler
  - Dokular
  - Organlar
  - Sistemler

Özet

MOLEKÜL	VÜCUT AĞIRLIĞINA GÖRE YÜZDESİ
Su	60
Protein	17
Lipid	15
Madenler (Na ⁺ , K ⁺ , Cl ⁻ \ Mg ⁺ , vb.).	5
Diğer bileşik ve Nükleik Asitler	2
Karbonhidratlar	1

Özet

- **Canlıların Ortak Özellikleri**

- Kendine özgü organizasyonun olması Hücre-doku-organ-sistem-organizma
- Metabolizma: Organizmadaki yapım yıkım olaylarıdır. Anabolizma yapım, katabolizma yıkım işidir. basit moleküllerden büyük moleküllerin yapılmasıdır.
- Hareket
- Büyüme
- Üreme
- Çevreye Uyum
- Solunum
- Sindirim
- Absorbsiyon (emilim)
- Dolaşım
- Özümleme (asimilasyon)

Özet

- **Canlılığın devamı için gerekli faktörler**
  - Su
  - Besinler
  - Oksijen
  - Isı
  - Basınç

Özet

- *Hücre organizmanın canlı ve en küçük yapısal ve fonksiyonel ünitesi* olarak tanımlanır.
- *Hücreyi oluşturan farklı maddelerin tümüne “protoplasma”, içini tamamen dolduran ve jele benzeyen sıvıya “sitoplazma”* denir.
- Hücrenin yapısı genelde iki başlık altında incelenir;
  - kimyasal yapı,
  - fiziksel yapı.

Özet

- Hücrenin kimyasal yapısı,
  - Hücrenin yapısının %75-90'ı sudur (sitoplazma).
  - Protein, karbonhidrat, lipit ve inorganik maddeler barındırır.
  - Dış çevreden maddeyi alır, kullanır ve enerjiye dönüştürebilir.
  - Ayrıca yeni maddelerde sitoplazmada sentezlenebilir.

Özet

- **Hücre içi ve Hücre Dışı Sıvıları**
  - İnsan vücut ağırlığının yaklaşık olarak % 60 sudan oluşur.
  - **Total vücut sıvısı**
    - Intrasevüller (hücre içi) sıvı % 60,
    - Extrasevüller (hücre dışı) sıvı % 40
  - **Extrasevüller Sıvı:** Total vücut suyunun %40'ını oluşturur. Extrasevüller sıvı 3 ayrı çeşit sıvı içerir.
    - Lenf %1
    - Kan plazması %24
    - Interstisyel (hücreler arası) sıvı (doku sıvı) %75

Özet

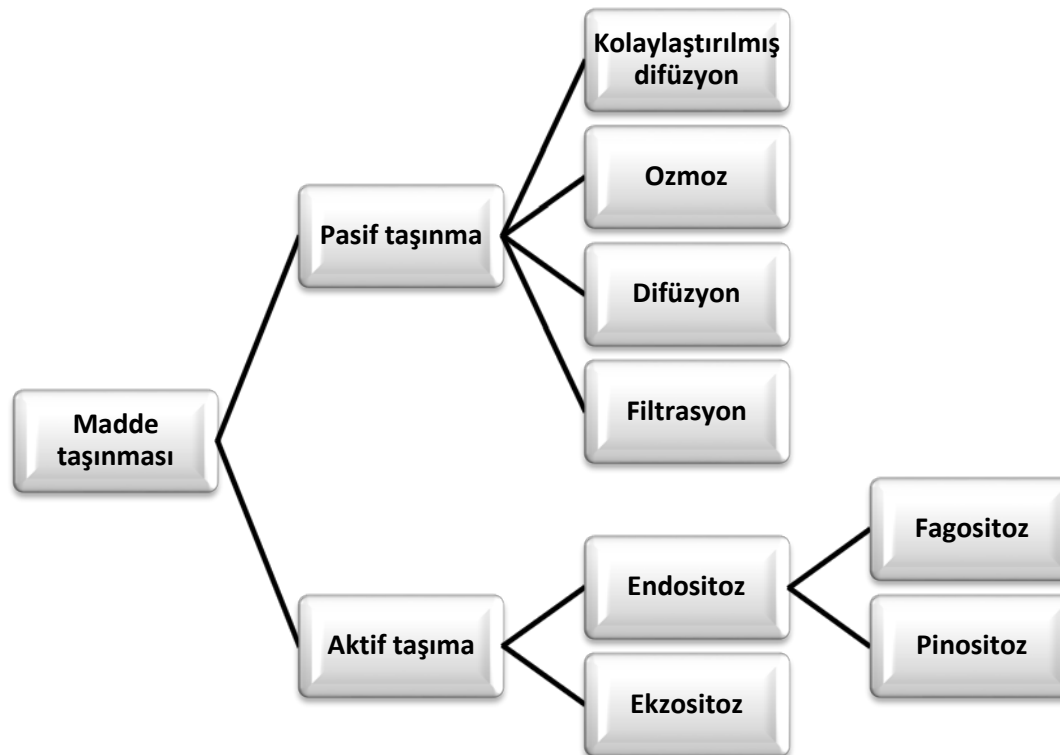
Hücrenin Fiziksel Yapısı

Organel	Yapısı	Fonksiyonu
Hücre zarı	Protein ve lipit moleküllerince yapılmıştır.	Dış çevreden koruma, madde alış verişini sağlama.
Endoplazmik retikulum	Kanal ve borucuklar şeklinde membrana bağlı ağ	Madde taşınımı, depolanma, lipit ve protein sentezi, kimyasal reaksiyonlar için yüzey sağlar.
Ribozom	Protein ve RNA moleküllerinden oluşur.	Protein sentezi.
Golgi Kompleksi	Yassı zarlı kesecikler	Salgılama, protein moleküllerini paketlenme.
Mitokondri	İç bölmeleri zarlı keseler	ATP sentezi
Lizozom	Zarlı kesecikler	Madde ve mikrop sindirimi
Sentriol	İki adet çubuk şeklinde zarsız yapı	Hücre bölünmesi- üremesi esnasında kromozom dağılımı.
Nükleus	Protein ve RNA moleküllerinden oluşur.	Ribozomları yapar, hücre faaliyetlerini kontrol eder.

Özet

- Hücre zarında madde taşıma yolları

Özet

- **HOMEOSTASIS**

- Hayatın devamı için canlının iç ortamının değişmez tutulmasına **homeostasis** denir.
- İç ortamın dengede tutulması gereken faktörler ise şunlardır;
  - O_2 - CO_2 yoğunluğu
  - pH
  - Madde yoğunluğu
  - Kan volümü
  - Kan glikoz düzeyi
  - Vücut ısısı.
- **PH'ın Dengede Tutulması** için tampon sistemler görev yaparlar. Bunlar;
  - **Hemoglobin, bikarbonat ve fosfat tampon sistemlerdir.**
  - Ayrıca böbrekler ve solunum sistemi asit-baz dengesini düzenleme görevlerini de üstlenirler.

Özet

- **Doku fizyolojisi**
  - 1. Epitel doku**
    - 1. Örtü epiteli
    - 2. Salgı epiteli
    - 3. Duyu epiteli
  - 2. Bağ (konnektif) dokusu**
    - 1. Özbağ
    - 2. Kıkırdak
    - 3. Kemik
    - 4. Yağ
    - 5. Kan
  - 3. Kas dokusu**
    - 1. Düz Kas
    - 2. İskelet Kası
    - 3. Kalp Kası
  - 4. Sinir dokusu**
    - 1. Nöronlar
    - 2. Nöroglialar

Aptal insanla
tartışmayın ki dışarıdan
bakan birisi aradaki
farkı anlayabilsin...

Dinlediğiniz için teşekkürler...